

Die Witwe von Ephesus (Petron, *Satyrical* 110, 6 – 113, 2)

(110) Ceterum Eumolpus, et periclitantium advocatus et
 praesentis concordiae auctor, ne sileret sine fabulis hilaritas,
 3 multa in muliebrem levitatem coepit iactare: quam facile
 adamarent, quam cito etiam filiorum obliviscerentur, nullamque
 esse feminam tam pudicam, quae non peregrina libidine usque
 6 ad furorem averteretur.

Nec se tragoedias veteres curare aut nomina saeculis nota, sed
 rem sua memoria factam, quam expositurum se esse, si
 9 vellemus audire.

Conversis igitur omnium in se vultibus auribusque sic orsus est:

12 (111) „Matrona quaedam Ephesi tam notae erat pudicitiae, ut
 vicinarum gentium feminas ad spectaculum sui evocaret.
 Haec ergo, cum virum extulisset, non contenta vulgari more,
 15 funus passis prosequi crinibus aut nudatum pectus in conspectu
 frequentiae plangere: in conditorium etiam prosecuta est
 defunctum positumque in hypogaeo Graeco more corpus
 18 custodire ac flere totis noctibus diebusque coepit.
 Sic afflictantem se ac mortem inedia persequentem non parentes
 potuerunt abducere, non propinqui.

21 Magistratus ultimo repulsi abierunt, complorataque singularis
 exempli femina ab omnibus quintum iam diem sine alimento
 trahebat.

24 Assidebat aegrae fidissima ancilla, simulque et lacrimas
 commodabat lugenti et, quotienscumque defecerat, positum in
 monumento lumen renovabat.

27 Una igitur in tota civitate fabula erat. Solum illud affulsisse
 verum pudicitiae amorisque exemplum omnis ordinis homines
 confitebantur, cum interim imperator provinciae latrones iussit
 30 crucibus affigi secundum illam casulam, in qua recens cadaver
 matrona deflebat.

Proxima ergo nocte, cum miles, qui cruces asservabat, ne quis
 33 ad sepulturam corpus detraheret, notasset sibi lumen inter
 monumenta clarius fulgens et gemitum lugentis audisset, vitio
 gentis humanae concupiit scire, quis aut quid faceret.

36 Descendit ergo in conditorium visaque pulcherrima muliere
 primo quasi monstro infernisque imaginibus turbatus substitit.
 Deinde, ut et corpus iacentis conspexit et lacrimas consideravit
 39 faciemque unguibus sectam, ratus scilicet id, quod erat,
 desiderium extincti non posse feminam pati attulit in
 monumentum cenulam suam coepitque hortari lugentem: ne
 42 perseveraret in dolore supervacuo ac nihil profuturo
 gemitu pectus diduceret: omnium eundem esse exitum et idem
 domicilium et cetera, quibus exulceratae mentes ad sanitatem
 45 revocantur.

At illa ignota consolatione percussa laceravit vehementius
 pectus ruptosque crines super corpus iacentis imposuit.

48 Non recessit tamen miles, sed eadem exhortatione temptavit
 dare mulierculae cibum, donec ancilla odore vini corrupta
 primum ipsa porrexit ad humanitatem invitantis victam manum,
 51 deinde refecta potione et cibo expugnare dominae pertinaciam
 coepit et: „Quid proderit“ inquit „hoc tibi, si soluta inedia fueris,
 si te vivam sepelieris, si, antequam fata poscant, indemnatum
 54 spiritum effuderis?

id cinerem aut manes credis sentire sepultos?

(1) **periclitantes, ium**: die Bedrängten

(4) **adamare**: sich verlieben

(5/6) **peregrina libidine averti**: sich vom Drang zum Fremdgehen treiben lassen – (7) **saeculis**: seit Jahrhunderten

(8) **sua memoria**: zu seiner Zeit

(10) **convertere, verto, verti, versus**: zuwenden – **ordiri, ordior, orsus sum**: beginnen

(12) **pudicitia**: Sittsamkeit, (eheliche) Treue – (13) **spectaculum**: Anblick

(14) **efferre, effero, extuli, elatus**: zu Grabe tragen – **contenta**: *erg.* fuit – (15)

passis crinibus: mit aufgelöstem (offenen)Haar – (16) **conditorium**:

Gruft, Grab – (17) **hypogaeum**: unterirdische Grabkammer – (19) **se**

afflictare: sich quälen – **persequi, sequor, secutus sum**: *hier*: suchen

(23) **trahere**: verbringen

(24) **assidere, eo**: bei jmdm. Sitzen – **aeger, aegra**: leidend – (25)

commodare: aushelfen mit etw. – (27) **fabula**: Gesprächsstoff – **affulgere, eo, fulsi, fulsum**:

erstrahlen – (29)

imperator provinciae: der Provinzstatthalter – (30) **crucibus**

affigere: ans Kreuz schlagen –

secundum + *Akk.*: neben – (33)

notasset = notavisset – (34) **clarius**: ziemlich hell – **vitium**: (typischer) Fehler – (37) **infernae imagines**:

Gespenster aus der Unterwelt – (39)

unguibus secta: von Fingernägeln zerkratzt – **rerī, reor, ratus sum**:

glauben, meinen – (42) **perseveraret**: *Konjunktiv der Aufforderung*: sie solle ...

– **nihil profuturus**: nutzlos – (43)

pectus diducere: das Herz zerreißen – (44) **exulceratae mentes**: krankhafte Gedanken – (46) **ignota consolatio**:

Trost eines Unbekannten – (47)

rumpere, rumpo, rupi, ruptus: *hier*: ausreißen – (49) **muliercula**: Weiblein –

corrumperē, rumpo, rupi, ruptus: verführen – (50) **ad humanitatem**

invitantis: zur freundlichen Einladung – (51) **reficere, ficio, feci, fectus**:

wiederherstellen, s. erholen – (52)

solutus: geschwächt – (53)

indemnatus: „ohne Urteil“, freiwillig (55) **Vergil, Aeneis 4, 34** – **cinis, eris**:

Asche – **manes**: (Schatten-)Geister der Toten

- Vis tu reviviscere? Vis discusso muliebri errore, quam diu
 57 licuerit, lucis commodis frui? Ipsum te iacentis corpus admonere
 debet, ut vivas!
 Nemo invitus audit, cum cogitur aut cibum sumere aut vivere.
- 60 Itaque mulier aliquot dierum abstinentia sicca passa est frangi
 pertinaciam suam, nec minus avide replevit se cibo quam
 ancilla, quae prior victa est.
- 63
 (112) Ceterum scitis, quid plerumque soleat temptare humanam
 satietatem. Quibus blanditiis impetraverat miles, ut matrona
 66 vellet vivere, isdem etiam pudicitiam eius aggressus est. Nec
 deformis aut infacundus iuvenis castae videbatur, conciliante
 gratiam ancilla ac subinde dicente:
- 69 *„placitone etiam pugnabis amori?“*
 Quid diutius moror? Ne in hanc quidem partem corporis mulier
 abstinuit, victorque miles utrumque persuasit.
- 72 Iacuerunt ergo una non tantum illa nocte, qua nuptias fecerunt,
 sed postero etiam ac tertio die, praeclusis scilicet conditorii
 foribus, ut, quisquis ex notis ignotisque ad monumentum
 75 venisset, putaret expirasse super corpus viri pudicissimam
 uxorem.
 Ceterum delectatus miles et forma mulieris et secreto, quicquid
 78 per facultates poterat, coemebat et prima nocte statim in
 monumentum ferebat.
 Itaque unius cruciarii parentes, ut viderunt laxatam custodiam,
 81 detraxere nocte pendentem supremoque mandaverunt officio.
 At miles circumscriptus, dum desidet, ut postero die vidit unam
 sine cadaver crucem, veritus supplicium mulieri, quid accidisset,
 84 exponit:
 Nec se exspectaturum iudicis sententiam, sed gladio ius
 dicturum ignaviae suae.
- 87 Commodaret modo illa perituro locum et fatale conditorium
 familiari ac viro sacraret.
 Mulier non minus misericors quam pudica: ‚Ne istud‘, inquit,
 90 ‚dii sinant, ut eodem tempore duorum mihi carissimorum
 hominum duo funera spectem! Malo mortuum impendere quam
 vivum occidere.‘
- 93 Secundum hanc orationem iubet ex arca corpus mariti tolli atque
 illi, quae vacabat, cruci affigi.
 Usus et miles ingenio prudentissimae feminae, posteroque die
 96 populus miratus est, qua ratione mortuus isset in crucem.”
- (113) Risu exceperere fabulam nautae, erubescere non modocriter
 99 Tryphaena vultumque suum super cervicem Gitonis amabiliter
 ponente.
 At non Lichas risit, sed iratum commovens caput: ‚Si iustus‘,
 102 inquit, ‚imperator fuisset, debuit patris familiae corpus in
 monumentum referre, mulierem affigere cruci!‘
- (56) muliebris error:** (typischer) Frauenirrtum – **(57) lux, lucis** f: Licht – Leben
- (60) siccus:** ausgedörrt – **pati, patior, passus sum:** zulassen, dulden
- (64) plerumque:** meistens, sehr oft – **temptare:** in Versuchung führen
- (65) blanditiae, arum:** z.B.: charmante Art – **(67) infacundus:** redeungewandt – **castus:** sittsam, keusch – **conciliare:** vermitteln, bestärken
- (69) Vergil, Aeneis 4, 38f. – placitus:** die dir gefällt
- (71) victor utrumque persuasit:** siegte auf beiden Fronten – **(72) una iacere, eo, ui:** miteinander schlafen – **(73) pracludere:** verschließen – **(74) fores, ium:** (zweiflügelige) Tür
- (77) secretum:** Heimlichkeit
- (78) per facultates:** nach seinen Möglichkeiten – **(80) cruciarius:** der Gekreuzigte – **(81) detraxere =** detraxerunt – **supremo officio mandare:** den letzten Dienst erweisen – **(82) circumscribere:** täuschen – **desidere:** hier: seine Pflicht vergessen **(85/6) exspectaturum (esse) / dicturum (esse) – (86) ignavia:** hier: Versagen **(87) commodaret:** sie sollte ... – **periturus:** der Todgeweihte
- (91) impendere, impendeo:** aufhängen oder **impendo:** verwenden *möglich*
- (93) secundum + Akk.:** entsprechend – **arca:** hier: Sarg
- (98) exceperere = exceperunt**
- (99) cervix, icis** f: Nacken